

בית הספר התיכון הניסויי העל-יסודי משגב טלפון ביה"ס: 04-9801111

סמל ביה"ס: 240481

ד"נ משגב 20179

**הקשר בין הומור (כפי שהוא מוגדר על ידי תיאוריות שונות) והנושאים בהם הוא עוסק
לבין הנסיבות בהן הוא מופיע. (מחקר איכותני)**

כיתה: י

מחנך כיתה: א

מקצוע העבודה: מדעי החברה

מורה המקצוע: לילך תורג'מן

עבודה צמודה: לא

תאריך לידה מנחה: 24 במאי 1972

ארץ לידה מנחה: ישראל

שם התלמיד: יימן	ת.ז. תלמידה	טלפון: 06
כתובת תלמידה: קת		
שם מנחה:	ת.ז. מנחה: 267	טלפון: 05
כתובת מנחה: תל אביב	תואר אקדמי (עליו יש למנחה תעודות): שני בפילוסופיה (דוקטורנט)	
תפקיד: מרצה לפילוסופיה	תחומי דעת: פילוסופיה, קולנוע, תרבות	מקום עבודה: אוני' ת"א, מכללה למנהל

1. הגדרת נושא העבודה: הקשר בין הומור (כפי שהוא מוגדר על ידי תיאוריות שונות) והנושאים בהם הוא עוסק לבין הנסיבות בהן הוא מופיע.

2. הבעיה המועלית לחקירה: האם קיים קשר בין הומור (כפי שהוא מוגדר על ידי תיאוריות שונות) והנושאים בהם הוא עוסק לבין הנסיבות בהן הוא מופיע?

3. הצגת הבסיס התיאורטי לעבודה ולדרך הכנתה, תוך התייחסות לספרות המקצועית הרלוונטית הקיימת בנושא: (התבססות על מקורות אקדמיים שנים לפחות)

עבודה זו חוקרת הגדרות שונות של הומוֹר (על ידי תיאוריות שונות), ואת הקשר שלהן לנֶוּשָׁא (שבו עוסק ההומוֹר) ונסיבות בהן הוא מופיע (זהות המשתתפים: מספר, נמען, הקשר).

ראשית, אחקור את משתנה הומוֹר כפי שהגדרתו ומטרותיו נבדקים על ידי חמש תיאוריות מרכזיות בנוגע להומוֹר. תיאוריות אלו יהיו: תיאוריית אי ההתאמה, תיאוריית עליונות והנמכה, תיאוריית ההפתעה, התיאוריה הקוגניטיבית, והתיאוריה הפסיכואנליטית.

תיאוריית אי ההתאמה: כאשר קיימת סיטואציה בה נוצר קשר בין שני רעיונות שלא קשורים אחד לשני. תיאוריית העליונות וההנמכה: ההומוֹר בתיאוריה זו בא לידי ביטוי בכך שהצחק מרגיש עליון למושא הצחק שלו. ההשפלה של מישהו במעמד נמוך יותר משלך גורם צחוק והנאה. תיאוריית ההפתעה: בתיאוריה זו קיימת אמונה שהומוֹר יכול לבוא לידי ביטוי כאשר קיימת סיטואציה מפתיעה שלא ציפינו לה. ההפתעה גורמת לנו לצחוק. התיאוריה הקוגניטיבית: תיאוריה בה מוצג סוג של הומוֹר היוצר הצגה בלתי שגרתית, שני רעיונות הנקשרים זה לזה בצורה מקורית ולא רגילה היוצרת בעיה. להבין את ההומוֹר על פי התיאוריה הזו, הוא למצוא פתרון לבעיה שנוצרה. כשאנו מוצאים את הפתרון לבעיה אנחנו מרגישים עונג וסיפוק המתבטאים בצורה של צחוק. התיאוריה הפסיכואנליטית: השימוש בהומוֹר פסיכואנליטי נועד לבטא מחשבות אסורות בצורה של הומוֹר. כשדחפים אסורים כגון תוקפנות או מניות, מבטאים בדרך מקובלת ועקיפה, אנו מרגישים עונג והקלה שמתבטא בצורת צחוק. "להעניק סיפוק ועונג על ידי מתן אפשרות לבטא נטייה אשר בלעדי ההומוֹר הייתה נשארת חבויה ובלתי מסופקת." (פרויד, 1903)

שנית, אגדיר מספר נושאים שונים של הומוֹר, ואבדוק כיצד הם מתחברים להגדרת ההומוֹר על ידי התיאוריות המוזכרות לעיל. בין הנושאים בהם עוסק ההומוֹר ניתן למנות: ביקורת פוליטית או חברתית, מבט על פעולה או פעולות אנושיות, מבט על סיטואציה או רצף סיטואציות, מבט על אובייקט או על קבוצת אובייקטים, ניתוח שפה (משחקי מילים, כפל משמעות, משחקי היגיון ואי-גיון), וכו'. נושאים שונים אלו יכולים להתבטא באחת או ביותר מחמש התיאוריות השונות.

ולבסוף, אחקור את מבנה הנסיבות בהן מופיע ההומוֹר ונעשה בו שימוש. הנסיבות כוללות הן את זהות המשתתפים בסיטואציה ההומוריסטית (מספר ההומוֹר, יוצר ההומוֹר, המשתתף בתוכן ההומוריסטי, הנמען אליו מכוון ההומוֹר, וכו') והן נסיבות כגון אחרות (כגון: תזמון ומיקום, זיקה תרבותית, סגנון, הקשר, וכו').

4. פירוט עיקריו של ההיבט המחקרי/מעשי של העבודה:

שאלת המחקר האיכותני: האם קיים קשר בין ההומוֹר (כפי שהוא מוגדר על ידי התיאוריות) לבין של הנושאים בהם הוא עוסק, והנסיבות בהן הוא מתרחש?

השערות המחקר :

1. קיים קשר בין ההומור לבין הנושאים בהם הוא עוסק.
2. קיים קשר בין ההומור לבין הנסיבות בהן הוא מתרחש.

כיוון הקשר:

1. ההגדרה של ההומור (על פי כל אחד מהתיאוריות) תשתקף בבחירת הנושא ההומוריסטי. כך, למשל, הומור שמטרתו נובעת מתיאורית אי-ההתאמה יעסוק בעיקר בנושאים שנקודת הייחוס שלהם היא הפרת ציפיות, הפרת הקשר בין סיבה ותוצאה, חיבור של גורמים מנוגדים (או דמויות מנוגדות) בסיטואציה אחת (למשל: דמות של שמן עצבני ומרושל עם רזה, רגוע ומוקפד), וכו'.
2. ההגדרה של ההומור (על פי כל אחד מהתיאוריות) תשתקף במערך הנסיבות של הסיטואציה ההומוריסטית. כך, למשל, הומור שמטרתו נובעת מתיאורית העליונות וההנמכה יתרחש בעיקר במערך נסיבות שבו המספר ו/או הנמען נמצאים שניהם (או אחד מהם) בעמדה עליונה כלפי מושא ההומור (למשל: הומור סלפסטיק, שבו אם אדם מחליק על קליפת בננה – הצופים בו רואים את הסיטואציה כהומוריסטית כיון שהם אינם חלק בה. הם רואים את קליפת הבננה, בעוד שהמחליק אינו רואה אותה, וכיון שכך – הם עליונים עליו, והוא נחות עליהם).

משתנים:

1. הומור (כפי שהגדרתו ומטרתו נבדקים ע"י חמש התיאוריות)
2. נושא (פוליטיקה, פעולה אנושית, סיטואציה, רצף אירועים, אובייקטים, וכו')
3. נסיבות (זהות המשתתפים, רקע תרבותי, תזמון ומיקום, וכו')

כלי המחקר : ניתוח תוכן איכותני: טקסטים, ספרים, סרטים, וסדרות טלוויזיה.

5. ראשי הפרקים:

1. מהו הומור?

א. הגדרות

- על פי תיאוריית אי ההתאמה
 - על פי תיאוריית העליונות וההנמכה
 - על פי תיאוריית ההפתעה
 - על פי התיאוריה הקוגניטיבית
 - על פי התיאוריה הפסיכואנליטית
-

ב. מטרות ההומור על פי הגדרותיו השונות

- הומור כתרפיה
- הומור כתפיסת מציאות
- הומור, שפה והיגיון

2. נושאים הומוריסטיים

- א. ביקורת פוליטית
- ב. ביקורת חברתית
- ג. פעולות אנושיות
- ד. מצבים קומיים

3. נסיבות הומוריסטיות

- א. זהות המשתתפים
- זהותו ומטרותיו של יוצר ההומור
- זהותו של נמען ההומור
- זהותו של "קורבן" ההומור

ב. עיתוי, תזמון והקשר

- עיתוי: מתי לא כדאי לספר בדיחה?
- תזמון: האם אפשר "להרוס בדיחה"?
- הקשר תרבותי: באיזה אופן הוא משפיע על ההומור?
- מבנה וסגנון: בין אירוניה, פרודיה וסרקזם
- הומור ומוסר

4. הקשר בין הומור לנושאים

- א. באיזה אופן ניתן למתוח ביקורת פוליטית באמצעות הומור?
- ב. באיזה אופן ניתן למתוח ביקורת חברתית באמצעות הומור?
- ג. מהו הקשר בין פעולות ומצבים אנושיות לבין הומור?

5. הקשר בין הומור לנסיבות

- א. באיזה אופן משפיעה זהות היוצר/מספר והנמען על בחירת נושא ההומור?

ב. באיזה אופן משפיע נושא ההומור על העיתוי/תזמון?

ג. באיזה אופן משפיע ההקשר התרבותי על בחירת נושא ההומור?

6. מקרי מבחן

א. מקרה מבחן: הומור "שחור"

ב. מקרה מבחן: הומור עדתי

6. רשימת מקורות זמנית, עליה תתבסס העבודה:

1. ברגסון, ה' (1998). הצחוק. ירושלים: הוצאת ראובן מס.
2. זיו, א' (1981). פסיכולוגיה של ההומור. תל אביב: הוצאת יחדיו.
3. זיו, א' (1986). הומור ואישיות. תל אביב: הוצאת פפירוס.
4. סובר, א' (2009). הומור בדרכו של האדם הצוחק. ירושלים: הוצאת כרמל.
5. פריד, ז' (2007). הבדיחה ויחסה ללא-מודע, מבחר כתבים, ג. תל אביב: הוצאת רסלינג.
6. כהן, א' (2008). חיים בצחוק, הומור- תראפיה הלכה למעשה. חיפה: הוצאת אמציה.
7. Carroll, N. (2003). Humour. The Oxford Handbook of Aesthetics. J. Levinson. Oxford, Oxford University Press: 344-365.
8. Cohen, T. (2001). Humor. The Routledge Companion to Aesthetics. B. Gaut and D. M. Lopes. London & New York, Routledge: 375-382.
9. MacHovec, F. (1988). Humor: Theory, History, Applications. Springfield, Illinois, Charles C Thomas Publisher.
10. Smuts, A. (2010). "The Ethics of Humor: Can Your Sense of Humor be Wrong?" Ethic Theory and Moral Practice 13(3): 333-347.

• לוח זמנים (משוער) להכנת העבודה:

• הגשת ההצעה לאישור יום ג', ז' בשבט תשע"ב 31.1.12

• ינואר 2012 - שליחת ההצעה לאישור משרד החינוך והתרבות.

• פברואר- אפריל 2012 – איסוף מקורות וסיכומם

• מאי-אוגוסט 2012 – כתיבת הטיוטה

• ספטמבר 2012 – מסירת הטיוטה לבדיקת המנחה ורכז עבודות הגמר

• אוקטובר-נובמבר 2012 – הכנת העבודה להגשה

• דצמבר 2012 – סיום והגשת העבודה לבדיקת משרד החינוך והתרבות
